

‘Een lint van vuur’

Gortdroog zeegras werd het oude A. Roland Holst College fataal

Jos De Ley

In de vroege ochtend van zondag 17 juni 1990 deed een surveillant van het Mediapark zijn ronde langs een aantal omroepgebouwen in de omgeving. Nietsvermoedend naderde hij het Adriaan Roland Holst College (ARHC) aan de Jonkerweg in Hilversum. Daar zag hij plotseling links achter de voorgevel rook uit het dak komen. Een telefoontje naar de brandweer van Hilversum was gauw gemaakt. De klok stond op veertien minuten over vijf.

Bluswerk aan de voorgevel zijde Jonkerweg. (Fotoarchief ARHC/Jan van Tuin)

ANNO

1903

Het beeld van naamgever en oud-scholier Adriaan Roland Holst wordt in allerijl naar buiten gedragen (Foto Ton Kastermans)

De brand trekt de hele dag veel bekijks. „Half Hilversum kwam kijken, het was een uitje voor de zondag”, aldus brandweercommandant Leen Hageman. (Foto Ton Kastermans)

Zoals altijd sliep bevelvoerder Joop van Niekerk van de vrijwillige brandweer met een scanner naast zijn bed. Rond kwart over vijf werd hij wakker van gekraak op het apparaat. Een politiebericht over een uitslaande brand in het ARHC. Ik dacht meteen ‘dat wordt er een’ en hield mijn pieper in de gaten. Toen die afging zat ik al bijna in mijn auto richting de kazerne, die destijds aan de Nieuweg was gevestigd. De oproep luidde ‘middelbrand’ dus ben ik uitgerukt met een voertuig en zes man. De B-ploeg (beroepsploeg, red.) was inmiddels al ter plekke met een tankautospuit en een hoogwerker. Toen kort daarop het signaal ‘grote brand’ werd gegeven, arriveerden in no time een derde voertuig en een verbindingscommandowagen op de Jonkerweg. Vrijwel meteen heette het ‘zeer grote brand’ en werd bij ons letterlijk alles uit de kast gehaald. Nog twee tankautospuiten, plus alle vrijwilligers. De brandweer Bussum kwam er later ook bij met een ladderwagen. Ik schat dat we in totaal met zestig man waren.

Scheikundelokaal

Voor half zes werd reatrix Clan Visser ’t Hooft uit bed gebeld door Netty Veraar, echtgenote van conciërge Dirk, die met haar man naast de school woonde. Ik ben nog nooit zo snel mijn bed uitgekomen en binnen een halfuur was ik met de auto vanuit Tienhoven in Hilversum. De brand was uitgebroken

op de meest kwetsbare plek die je maar kunt denken, in het plafond boven het scheikundelokaal op de eerste verdieping. ‘Buurvrouw’ Netty maakte met haar camera de eerste foto’s van het vuurgeweld.

Wat Visser ’t Hooft en brandweercommandant Leen Hageman op dat moment nog niet wisten was dat het isolatiemateriaal tussen de plafonds en onder het dak uit zeegras bestond. Zeegras dat op dat moment al bijna negentig jaar oud was. Hageman: Gortdroog spul dat brandde als een fakkel. De commandant had aanvankelijk nog geprobeerd om de reatrix gerust te stellen. Visser ’t Hooft: Hij zei nog ‘we redden het wel’, maar ik zag het gebeuren. Een lint van vuur schoot langs het dak. Hageman vindt het achteraf niet zo vreemd dat hij dat gezegd heeft. Je probeert het altijd tóch op te vangen, maar al vrij snel had ik het gevoel dat het moeilijk zou worden.

De voormalige reatrix van het ARHC kreeg een brok in de keel, toen ze het om zich heen slaande vuur gadesloeg. Als kind heb ik in 1945 de Slag om Arnhem van redelijk nabij meegemaakt. Die vuurzee heeft een geweldige indruk op mij gemaakt. Dat akelige gevoel raak je nooit meer kwijt en dat kwam terug op die zondag toen mijn school in brand vloog. Lang blijven stilstaan kon ze echter niet. Er moest gehandeld worden en wel meteen. De administratie van de school moest

Het dak van bovenaf, gezien vanaf de voorgevel. Links op de achtergrond zijn de noodlokalen van de school aan de zijde van de Jonkerweg. (Foto Ton Kastermans)

in veiligheid worden gebracht. Het adressenbestand, de onmisbare gegevens en cijfers van de leerlingen. Met hulp van enkele toegesnelde collega's, wethouder van onderwijs Rie Bruns-Been en conrector Wim Hoek redden ze wat er te redden viel. Ook het beeld van de naamgever van de school, oud-leerling en dichter Adriaan Roland Holst, werd inderhaast naar buiten gesleept.

Vliegende dakspanten

Nadat om half zeven de ladderwagen uit Bussum was gearriveerd, verhuisde de hoogwerker naar de voorzijde van het gebouw. Drie minuten later klettert het water neer op het dak. Half verkoelde dakspanten knappen als luciferhoutjes en dakspanten vliegen naar beneden, meldde *De Gooi- en Eemlander*. Commandant Hageman intussen, achtte het te riskant om blusploegen de zolderverdieping op te sturen. Het stond daar vol met meubels en spullen, dat wist ik, maar er waren géén mensen in het nauw. Dan nemen we geen onnodig risico. Ik heb één man met perslucht en een spuit tot bovenaan de trap laten gaan. Hij heeft daar een tijd op zijn buik gelegen. Hij lag vlak bij een muur, bleek later, maar die heeft hij al die tijd niet gezien. Zo bulkte de rook naar buiten. Achter die muur heeft het vuur zich over vrijwel de hele zolder verspreid. Achteraf maakte

het ook niets uit of hij het nou wel of niet had opgemerkt. Dat brandende zee gras was gewoon niet te tegen houden. Van buitenaf kon je zien hoe het vuur langs de dakrand kroop.

Visser 't Hooft staat het haastige gesjouw met ordners en paperassen nog helder voor ogen. Om zeven uur hadden we het grootste deel naar buiten gebracht. Toen was het 'Schluss', we mochten er niet meer in. Je zag alleen nog maar rook. De krant in het verslag daags daarop: De duizenden boeken en archiefstukken en tientallen computers zijn dan al in vlammen opgegaan. Later is het wegens instortingsgevaar veel te gevaarlijk om nog de school in te stappen. Het trotse bezit van de school, de bibliotheek op de eerste verdieping, was reddeloos verloren. Het was een trieste, verbrande papiermassa.

Stoplijn

Bevelvoerder Joop van Niekerk heeft die zondag zo'n beetje overal staan blussen waar het maar kon. Het langst stond hij bij de voordeur met zijn brandspuit. Het is in zijn geheugen gegrift hoe hij en zijn mannen in het trapportaal op de eerste verdieping arriveerden en daar het vuur over zich heen hoorden razen. Op een gegeven moment is het besluit genomen om een gat in het dak te maken aan de zijde van de Schuttersweg. We hebben daar op het schuine pannendak

Tim Gerritsen en Coby Hoozeboom bij de kast op zolder waarin spullen van leraar Nederlands Gerritsen wonder boven wonder gespaard zijn gebleven (Foto Archief ARHC)

staan zagen, samen met een vrouwelijke collega. Daarna konden we de vuurhaard van buitenaf bespuiten en zo een stoplijn instellen. Maar inmiddels was al driekwart van de kap in vlammen opgegaan.

Om kwart over negen die ochtend werd eindelijk het signaal 'brand meester' gegeven. Hageman: Dat betekende dus niet dat de brand geblust was, maar het vuur was onder controle. Toen moest het nablussen nog beginnen en het verwijderen van gevaarlijk loszittende delen aan de gewels. Rond die tijd werd de jeugdige leraar Duits, Louis van Kaam, gebeld door zijn vader uit Woensdrecht. Hijzelf woonde toen in het centrum van Hilversum maar wist van niks. Je had geen mobiele telefoons, hè. Mijn vader had het nieuws op de radio gehoord. Ik ben meteen op de fiets gesprongen, maar toen ik aankwam was eigenlijk alles al geregeld en kon ik alleen nog maar lijdzaam toezien.

Intussen was Clan Visser 't Hooft samen met locoburgemeester Rie Bruns (burgemeester Kraaijeveld-Wouters was op vakantie) en de immer behulpzame Fons van Schoten van afdeling onderwijs aan het vergaderen in een van de noodlokalen aan de overzijde van het gebouw. Het was twee dagen voor schoolvakantie. Leraren en leerlingen moesten dus op de hoogte gesteld van het vervroegde zomerreces. Het

Verkoolde resten (Foto Archief ARHC)

nieuwe schooljaar moest op 22 augustus beginnen en voor die tijd moesten 550 leerlingen en 45 leraren onderdak gebracht worden. De voormalige Frederik van Eeden-mavo was al in vizier wegens de reeds ophanden zijnde renovatie van de school. Rie Bruns heeft toen vrij snel voor elkaar gekregen dat we daar eerder terecht konden.

Zondags uitje

Aan de zijkant van de school stroomde de Schuttersweg vol met kijkers. Velen waren op de fiets gekomen en keken vol spanning, maar ook met afgrijzen toe hoe 'de oude HBS' teloorging. Leen Hageman zag de dagjesmensen toestromen. Het was een uitje voor de zondag. Er waren ook behoorlijk wat (oud-)scholieren bij. De krant constateerde zelfs het ontstaan een ware reünie op het grasveld. Brugklasscholiere Lara van Winden was gewaarschuwd door haar vriendin en klasgenote Petra Heilker. Haar vader had een telefoontje gekregen van zijn zus uit Nijmegen, die naar de nieuwsberichten op de radio had geluisterd. We zijn samen op de fiets naar school gereden en hebben urenlang staan kijken. Een paar dagen daarvoor hadden we nog grapjes gemaakt toen we vanaf het sportveld aan de overzijde ineens een paar rookwolven in buurt van de school zagen. 'Hij staat in de fik', zei

den we en maakten er flauwe grapjes over. Maar als het dan écht gebeurt is het akelig. We hadden het juist zo leuk op school.

Stutten of omtikken

Hageman was op zijn beurt alweer aan het vooruitkijken. Hadden we nog meer mankracht nodig of misschien extra watervoorziening? Je houdt als commandant van dienst álles in de gaten. Ik zag ook dat de topgevel aan de voorzijde loszat en heb met plaatsvervangend burgemeester Bruns overlegd. Het was stutten of omtikken. We hebben er iemand van de afdeling Bouw- en Woningtoezicht bijgehaald. Gezamenlijk kwamen we tot het besluit om de gevel om te trekken. Van Kaam was erbij toen het gebeurde. Ook hij zucht na al die jaren nog: Het is niet niks als je zoiets ziet gebeuren, het was zo'n dierbare werkplek geweest. Tussen de middag zag Joop van Niekerk, die al die tijd niet van zijn post was geweken, kans om nog even naar huis te gaan. Droge kleren aantrekken, want ik was doorweekt. We reden met een wagen door de Beatrixtunnel, toen we nog een brandje zagen. Niet veel bijzonders, hoor, wat plastic in de fik. Maar we hebben het toch mooi even meegepakt. Voor Van Niekerk en zijn ploeg zat het werk er nog lang niet op. Ik heb nog tot halftwaalf's nachts staan nablussen. Het is voor mij niet

de grootste maar wel de langste brand die ik ooit heb meegemaakt. De volgende dag, maandag 18 juni, mochten de leraren onder streng toezicht van de brandweer het gebouw in om in hun eigen lokalen te kijken of er nog spullen te redden waren. De geur van rook was zo indringend, dat vergeet je niet meer. Die ging overal inzitten, zegt Louis van Kaam. Hij en zijn collega's baanden zich een weg door het kletsnatte interieur van het eens zo statige gebouw. Het was ronduit sinister. Ik was een jong docentje in de Duitse taal en had nog geen eigen lokaal. Ik gaf onder meer les op de bovenste verdieping, maar die was nagenoeg totaal verwoest. Best bijzonder is dat er op die verdieping wel een kast met spullen bewaard is gebleven van collega Nederlands Tim Gerritsen. Er is een foto van gemaakt, dat-ie daar zo verbaasd staat bij die kast, samen met gymlerares Goby Hoogeboom. De rectrix schreef een brief aan de ouders: Het is heerlijk dat niemand gedeerd is.

Daags daarop is de brandweer nog urenlang bezig geweest met nablussen en het verwijderen van gevaarlijk loszittend bouw materiaal. Pas maandagavond negen uur kan de brandweer definitief inpakken, staat er de volgende dag in de krant.

Brandweerlieden op het dak van de zijgevel aan de Schuttersweg. (Foto Ton Kastermans)

April 1993 plaatsing van de klok (na aanbrengen tegelplateau) (Foto Archief ARHC)

Waarom juist nu?

Naar de oorzaak van de brand blijft het gissen. Duidelijk is volgens Hageman dat deze niet is aangestoken. Dat heeft het forensisch onderzoek van de politie uitgewezen. Dan blijven twee opties over. Kortsluiting in de verouderde bedrading of een toevallige ontbranding van enkele chemische stoffen. Visser 't Hooft heeft die bewuste zomer haar hersens afgepijnid. *Waarom juist nu die brand? Het ging net zo goed, we kwamen uit een dal. Het leerlingenaantal nam met sprongen toe, we mochten aan het eind van het jaar gaan renoveren. Waar moest de school nu heen, ze wist het niet. Of zou hij misschien ooit herbouwd worden? Ze kwam er niet uit en moest zich er voorlopig bij neerleggen.*

Na de vakantie gingen de leerlingen naar de voormalige Frederik van Eeden-mavo, die al in het vizier was vanwege de ophanden zijnde renovatie. De opleiding voor A-verpleegkundigen van de Stichting Streekziekenhuis Hilversum moest echter twee maanden eerder dan gepland het veld ruimen.

Ook werd een blok van acht noodlokalen op het schoolplein geplaatst en een leegstaande lts-gebouw aan de Diependaalselaan in gebruik genomen. Dit laatste had tot gevolg dat er door de leerlingen en het docententeam veel gependeld moest worden. De vierkoppige schoolleiding vond een tijdelijk onderkomen in een schoollokaal in 'de Frederik' met schotten erin. *Dat was wel even wennen, maar je leerde elkaar goed kennen en dat was uitermate leerzaam, aldus*

Visser 't Hooft, die alle tegenslag vastberaden het hoofd bood.

Herbouw en afscheid

Op 22 augustus 1990 heropende het ARHC zijn tijdelijke huisvesting in de voormalige Frederik van Eeden-mavo aan de Frederik van Eedenlaan. Dat ging niet zonder slag of stoot, want de buurt kwam in opstand. Een in allerijl opgericht buurtcomité vreesde lawaai- en parkeeroverlast en zwerfvuil. Wethouder Rie Bruns deed haar best om de gemoederen te sussen. Vervolgens moest nog langdurig strijd worden gevoerd over de financiering van de renovatie en nieuwbouw, waarbij architectenbureau Bos uit Baarn werd ingezet. Uiteindelijk kreeg Clan Visser 't Hooft van staatssecretaris Jacques Wallage toestemming de school te herbouwen voor het benodigde bedrag: 13,8 miljoen. De herbouw ging in februari 1992 van start. In het voorjaar van het jaar daarop werden alvast de klok en het nieuwe Makkumer tegelplateau in de topgevel geplaatst.

In oktober 1993 werd het gebouw, gelijk met het negentigjarig jubileum van de school, opnieuw in gebruik genomen. De rector nam toen afscheid. *Wallage wilde mij in Den Haag op het ministerie hebben om de vernieuwing van het voortgezet onderwijs vorm te geven. Ik heb hem gezegd 'ik kom pas als die school er stáát!'. En zo is het gebeurd!*